Kulturutskottets betänkande 1984/85:13

om anslag till film och kulturtidskrifter, m. m. (prop. 1984/85:100 bil. 10 delvis)

ÅTTONDE HUVUDTITELN

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande

dels förslag m. m. i proposition 1984/85:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) som under huvudavsnittet G. Massmedier m. m. lagts fram under följande rubriker, nämligen

Film m. m. (anslag G 1–G 4),
Dagspress och tidskrifter (anslag G 9),
Litteratur och bibliotek (anslag G 12–G 14),

dels motioner med anknytning till de angivna delarna av propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i budgetpropositionen, då det gäller medelsanvisning till statens biografbyrå, filmstöd, arkivet för ljud och bild, stöd till kulturtidskrifter, Svenska språknämnden samt talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Med anledning av en motion föreslår utskottet att riksdagen skall ge regeringen till känna vissa synpunkter om biografsituationen.

I betänkandet lämnas likaledes med anledning av motioner en rad synpunkter rörande medieundervisning och medieverkstäder i skolor och kommuner och rörande ansvaret för barnfilmfrågorna. Utskottet anser också att arkivansvaret för material på punktskrift bör klarläggas.

Reservationer har fogats vid betänkandet, en av företrädarna för moderata samlingspartiet i fråga om fraktstöd för film och en av företrädaren för vänsterpartiet kommunisterna beträffande tidskriftsstödet. Företrädarna för moderata samlingspartiet har också avgett ett särskilt yttrande om biografsituationen.

Film m. m.

1. **Statens biografbyrå.** Regeringen har i proposition 1984/85:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkt G 1 (s. 533 och 534) föreslagit riksdagen att till Statens biografbyrå för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 3 637 000 kr.

Motion

I motion 1984/85:2220 av Ingrid Sundberg m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga,

26. att riksdagen till Statens biografbyrå för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 2 544 000 kr.

Utskottet

Under anslaget beräknas bl. a. medel till fraktstöd för film. Syftet med fraktstödet är att biografägarna skall stimuleras att visa kvalitetsfilmer genom att fraktkostnaderna för dessa filmer ersätts av staten. För nästa budgetår beräknas i propositionen 1 093 000 kr. för fraktstödet.

I motion 2220 (m) framställs ett yrkande som innebär avslag på regeringens förslag i denna del (yrkande 26).

Efter en femårig försöksverksamhet med fraktstöd för film beslöt riksdagen förra våren att verksamheten skulle permanentas. Samtidigt beslöts bl. a. att verksamheten skulle utvidgas till att omfatta hela landet. Utskottet anslöt sig till ett uttalande i budgetpropositionen att det är en viktig filmpolitisk uppgift att på olika sätt främja att de kvalitetsfilmer som finns tillgängliga i vårt land når sin publik också utanför de största städerna. Utskottet hänvisade också till att biografbyrån anfört att fraktstödet haft en positiv effekt på biografrepertoaren (KrU 1983/84:21 s. 2).

Utskottet anser att det inte framkommit någon omständighet som ger anledning ompröva fraktstödet. Medel bör därför beräknas för ändamålet i enlighet med regeringens förslag. Motion 2220 avstyrks i här aktuell del (yrkande 26).

Regeringen har i proposition 1984/85:116 om åtgärder mot våldsskildringar i videogram m. m. bl. a. föreslagit att den nuvarande filmgranskningen vid offentlig visning av film skall utsträckas till att omfatta också offentlig visning av videogram. Utskottet har erfarit att biografbyrån, till följd av förslagen i nämnda proposition, behöver anskaffa viss utrustning för granskning av videogram. För återanskaffning av utrustning finns en särskild, förslagsvis betecknad anslagspost i biografbyråns stat. Anslagsposten, som är uppförd med ett formellt belopp av 1 000 kr., får belastas efter prövning av regeringen. Utskottet har inget att erinra mot att medel under ifrågavarande anslagspost tas i anspråk för anskaffning av utrustning för granskning av videogram.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100 och med avslag på motion 1984/85:2220 yrkande 26 till *Statens biografbyrå* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 3 637 000 kr.

2. **Filmstöd.** Regeringen har under punkt G 2 (s. 534–536) föreslagit riksdagen att till Filmstöd för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 35 060 000 kr.

Motioner

I motion 1984/85:1301 av Thure Jadestig (s) och Göran Magnusson (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att biografernas situation uppmärksammas så att uttunning av biografbeståndet motverkas.

I motion 1984/85:1352 av Evert Svensson (s) och Thure Jadestig (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av medieundervisning och medieverkstäder i skolor och kommuner.

Utbildningsutskottet har med eget yttrande överflyttat motionen till kulturutskottet. Utbildningsutskottets yttrande (UbU 1984/85:4 y) fogas vid betänkandet som *bilaga*.

I motion 1984/85:1798 av Ingrid Andersson (s) och Inga-Britt Johansson (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att klarlägga det övergripande ansvaret för barnfilmsfrågorna.

Utskottet

Medelsanvisningen

Utskottet har inte något att erinra mot regeringens förslag till medelsanvisning.

Biografsituationen

Motion 1301 (s) syftar till att insatser skall göras för att hejda den fortgående minskningen av biografbeståndet. Motionärerna hävdar under hänvisning till massmediekommitténs betänkande (SOU 1984:65) Via satellit och kabel att det med dagens teknik endast är biograferna som kan ge en fullödig filmupplevelse. "Gemensamhetsupplevelser i biografsalongens mörker" kan inte flyttas över till vardagsrummet, anför de. Vidare framhåller de att biograferna också är sociala och kulturella mötesplatser för människor med ett gemensamt intresse. De påpekar att biografnedläggningen drabbar framför allt glesbygder och småorter, men – från 1980-talets början – också relativt stora tätorter. I motionen erinras om att vissa centrala initiativ på senare tid tagits för att stödja biograferna utanför de stora tätorterna – dessa initiativ berörs i det följande – men att på kommunal nivå

intresset för att säkra biografernas överlevnad är mycket litet, trots att det måste vara en lika viktig kommunal angelägenhet att rädda ortens biograf som att satsa stora pengar i lokaler för andra kulturella aktiviteter, simhallar och isbanor. Motionärerna framhåller slutligen att det finns en uppenbar risk för att, i den nya mediesituationen vi är på väg in i med bl. a. kabel- och satellit-TV, uttunningen av biografbeståndet kommer att accelerera ytterligare. Konsekvensen kan bli, anförs det i motionen, att den inhemska filmproduktionen visserligen ligger fast på en acceptabel nivå men att det utanför de största tätorterna inte finns några biografer att visa filmerna i. De visas i stället direkt i TV.

Utskottet vill nämna följande i fråga om centrala insatser av betydelse för den i motionen upptagna frågan. Som framgår av ett tidigare avsnitt i betänkandet (s. 2) utgår fraktstöd till film. Stödet är fr. o. m. innevarande budgetår permanent och utgår över hela landet. Syftet med stödet är att biograferna skall stimuleras att visa kvalitetsfilmer genom att fraktkostnaderna för dessa filmer ersätts av staten. I samband med att AB Bonnierföretagen (Bofö), som ägde Svensk Filmindustri (SF), förvärvade Europa Film AB tog näringsfrihetsombudsmannen upp överläggningar med Bofö i syfte att utröna möjligheterna att förhindra skadlig verkan av Bofös förvärv. Som ett resultat av förhandlingarna garanterade Bofö att, för minst hälften av den svenska filmproduktion som SF/Europa Film deltar i, lägga in i produktionsbudgeten 5–7 extra kopior, 4–5 till Folkets Husföreningarnas Riksorganisation (FHR) och 1–2 till Våra Gårdar för samtidig distribution på småbiografer via FHR och Våra Gårdar. Bofö åtog sig också att tillse att SF/Europa Film vid nedläggning av biografer erbjuder möjlighet för andra intressenter att överta lokalen i de fall det gäller ortens enda biograf.

I anslutning till det nu nämnda vill utskottet erinra om att det nyligen lagts fram två rapporter rörande biografverksamheten, nämligen en av en arbetsgrupp tillsatt av Våra Gårdar och en av FHR:s film- och biografutredning. Förslagen i båda rapporterna syftar direkt eller indirekt till att förbättra förutsättningarna för att behålla biografsalongerna även på mindre orter. I FHR:s film- och biografutredning görs bedömningen att biografvisning av film bör ha möjlighet att på nytt dra till sig en växande publik. Utredningen anser att grundstenen i en ny biografkultur bör vara det lokala publikarbetet. Tankarna i detta avseende utvecklas närmare. Den utveckling som skisseras av utredningen förutsätter en bred satsning på förnyelse av biografer, parallelldistribution av film, införande av en ny teknik, och den kräver nya lokallösningar. I båda rapporterna redovisas i viss utsträckning bl. a. de försök med parallelldistribution av film som gjorts under senare år, bl. a. med 16 mm film på ett antal platser i Småland. Svenska filminstitutet har varit starkt involverat i försöken.

Utskottet, som delar motionärernas oro i fråga om biografnedläggningarna, anser att insatser måste göras för att motverka den fortgående minskningen av antalet biografer. Det torde, som delvis framgår av det anförda,

knappast vara möjligt att genom någon enstaka åtgärd mera väsentligt förbättra förhållandena i angivna hänseende, utan man måste räkna med att åtgärder av olika slag behövs. Förutom åtgärder av det slag som angetts i det föregående kan det finnas skäl att fortsatta överväganden görs i fråga om möjligheterna att åstadkomma s. k. spärravtal – dvs. avtal varigenom filmer under viss tid inte får visas i andra medier. För att produktionsgaranti enligt 1982 års film- och videoavtal skall kunna utgå till film som tillkommit i samverkan med företag inom Sveriges Radio-koncernen krävs även att filmen först visas på biografer och tidigast 18 månader efter biografpremiären i svensk TV. Däremot har det hitintills inte visat sig möjligt att uppnå en branschöverenskommelse i fråga om karenstiden. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att överläggningar om villkoren i 1982 års film- och videoavtal får påkallas av parterna sedan det varit i kraft i tre år, dvs. vid kommande halvårsskifte.

Vad utskottet anfört med anledning av motion 1301 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Mediefrågor rörande barn och ungdom, m. m.

I två motioner tas ur olika aspekter upp vissa frågor som har samband med den fortgående utvecklingen på medieområdet. Frågorna avser främst insatser eller åtgärder för barn och ungdom.

I motion 1798 (s) framhålls behovet av att det övergripande ansvaret för barnfilmsfrågorna klarläggs. Motionärerna vill att det skall utses ett organ på vilket läggs ansvaret att fortlöpande ha en överblick över barnfilmsområdet liksom över video för barn. Organet skulle kunna ta initiativ till exempelvis debatter, samordnande projekt och kunskapsuppbyggnad.

Utbildningsutskottet har med eget yttrande (UbU 1984/85:4 y) överlämnat motion 1352 (s) till kulturutskottet. Motionärerna erinrar om att stat och kommun beräknas satsa tillhopa 120 milj. kr. för att utrusta gymnasieskolor med datasalar. De anför att det är angeläget med en liknande satsning på det mediepolitiska området. Grundskolans högstadium, gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen och folkhögskolorna bör med statliga medel utrustas med mediesalar och medieutbildning. Möjligheterna att dessutom upprätta medieverkstäder i varje kommun bör snarast undersökas. Utredningsarbetet bör ske i samarbete med kommunerna, föreningslivet och utbildnings-/lokalradion. Det är särskilt viktigt, anför motionärerna, att statens ungdomsråd knyts till utredningen. Därigenom betonas medieverkstädernas betydelse för den stora brukargruppen – ungdomen.

Utbildningsutskottet har begränsat sitt yttrande till att avse den del av motionen som rör verksamheten i skolan. Utskottet finner det i nuvarande ekonomiska läge uteslutet att utrusta högstadieskolor, gymnasieskolor och folkhögskolor med mediesalar. Utskottet redovisar vidare vissa uppgifter om innehållet i gällande läroplaner, bl. a. såvitt avser massmedia, datakunskap

och ämnet bild. Utbildningsutskottet finner det angeläget att den av motionärerna påtalade informationsteknologiska utvecklingen – där data och medieteknologin vävs allt tätare samman – uppmärksammas i skolans undervisning. Det förefaller naturligt att man härvid anlägger den helhetssyn på datatekniken och informationstekniken som motionärerna kräver. Utbildningsutskottet anser att motion 1352 såvitt avser verksamheten i skolan inte bör föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd. Då det gäller innehållet i övrigt i utbildningsutskottets yttrande hänvisar kulturutskottet till yttrandet, som fogas vid detta betänkande som bilaga.

Som bakgrund till sitt ställningstagande till motionsyrkandena vill kulturutskottet inledningsvis lämna följande redovisning.

I ett avsnitt om kultur i skolan i årets budgetproposition (bil. 10 s. 21) framhåller statsrådet Göransson att rörliga bilder – TV, video och film – utgör ett viktigt inslag i barns och ungdomars kulturkonsumtion. Han anför – efter en redovisning av bl. a. den sedermera framlagda propositionen 1984/85:116 om åtgärder mot våldsskildringar i videogram m. m. – vidare följande.

> Enligt min mening är det viktigt att fånga upp barns och ungdomars intresse för rörliga bilder och vända det till något positivt. Skolan har här en central uppgift. I skolans arbete bör man utgå från bilden och bildspråket som en tillgång och inte från dess negativa verkningar.
>
> De barn och ungdomar som har möjligheter att lära sig något om film kan utvecklas till en mer medveten och kräsen publik. De elever som fått diskutera budskap och värderingar i olika typer av filmer och program blir mindre lättpåverkade i fortsättningen. En arbetsgrupp med representanter för bl. a. Filminstitutet har föreslagit ett utvecklingsarbete med syfte att ta fram arbetsmaterial och modellprojekt för medieundervisningen i skolan. Jag bedömer det som angeläget att utvecklingsarbete med denna inriktning kan påbörjas. Verksamheten bör omfatta filmupplevelse, filmkunskap och eget skapande. Den bör utformas så att den kan ingå i den reguljära undervisningen inom framför allt bildämnet. Undervisningen i klassrummet bör kunna kompletteras med filmvisning i samarbete med lokala biografer. I synnerhet bör den resurs tas till vara som utgörs av organisationer som sysslar med visning av kvalitetsfilm, t. ex. samlingslokalägande organisationer och filmstudios.

För att stödja ett arbete med kultur i skolan bör enligt statsrådet Göransson ett omfattande utvecklingsarbete inledas. Särskilda medel föreslås bli anvisade för ändamålet under anslaget Bidrag till driften av grundskolor. Avsikten är att utvecklingsarbetet skall ledas av en särskild ledningsgrupp knuten till utbildningsdepartementet. Gruppen skall bl. a. initiera ett modell- och metodutvecklingsarbete på central nivå med utnyttjande av den kompetens som finns inom kulturinstitutioner, skolöverstyrelsen och kulturrådet. Den skall också bedöma fortbildningsbehov och metoder för fortbildning på skola – kulturområde. Bl. a. skall behovet när det gäller litteratur, bild och musik särskilt uppmärksammas. Utbildningsutskottet har tillstyrkt regeringens förslag (UbU 1984/85:16).

Kulturutskottet har inhämtat närmare information från Svenska filminstitutet om det utvecklingsarbete som skall inledas beträffande medieundervisningen i skolan och som skall genomföras av en arbetsgrupp med representanter för bl. a. Institutet. Utskottet har också inhämtat uppgifter om Filminstitutets nuvarande insatser då det gäller medieundervisningen främst i grundskolan. Hitintills har insatserna i första hand avsett filmupplevelse – bl. a. produceras och importeras kvalitetsfilm för barn och ungdom – men intresset inom Institutet för en bredare satsning på filmförståelse och eget skapande med rörliga bilder har redovisats. Av Filminstitutets senaste verksamhetsberättelse framgår bl. a. att ett kurssamarbete med Svenska kommunförbundet tagit form, där målgrupperna bl. a. är pedagoger, bibliotekarier och fritidsledare. Kurserna innehåller bl. a. filmanalys, metod för visning och bearbetning, orientering om produktion och distribution samt juridiska bestämmelser i samband med visning av film och video. Här bör också nämnas att det under hösten 1985 kommer ut en skrift – Skolan och de bildbärande medierna – som innehåller huvudavsnitt avseende bl. a. barns och ungdoms situation i mediesamhället, skolans roll i mediesamhället, exempel på arbetssätt i skolan och skolans utrustning. Den ovannämnda arbetsgruppen är referensgrupp vid utarbetandet av boken.

Kulturutskottet delar utbildningsutskottets uppfattning att motion 1352 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd såvitt avser verksamheten i skolan. Kulturutskottet – som noterar att utbildningsutskottet tillstyrkt förslaget i budgetpropositionen om medelsanvisning för att stödja det ovan redovisade utvecklingsarbetet i fråga om kultur i skolan (UbU 1984/85:16) – anser att det är av största vikt att medieutbildningen ägnas stor uppmärksamhet i skolundervisningen. Utvecklingen på medieområdet inte bara ur informationsteknologisk synpunkt utan även med hänsyn till dess betydelse för kulturlivet i allmänhet måste uppmärksammas i högre grad än vad som hitintills skett. Detta har kommit till klart uttryck bl. a. i det betänkande som presenterats av massmediekommittén (SOU 1984:65) och i remissyttrandena över betänkandet.

Beträffande önskemålet i motionen om att möjligheterna att i varje kommun inrätta medieverkstäder skall undersökas vill utskottet framhålla följande.

Efter förslag i proposition 1981/82:111 om vissa filmfrågor m. m. pågår för närvarande en försöksverksamhet med lokalt arbete med video. Årligen fördelas för ändamålet 2 milj. kr. av visningsnämnden för film och video, som tillskapades genom 1982 års film- och videoavtal. Medlen är avsedda bl. a. för lokala medieverkstäder. En delrapport om stödet har avgetts, och en slutrapport skall framläggas senast den 1 september 1985.

År 1983 beslutade regeringen tillsätta en arbetsgrupp för utvecklingsarbete vid fritidsgårdar. Till en rad projekt har beviljats medel från allmänna arvsfonden. Bland projekten ingår sådana som avser olika former av film- och videoproduktion. Medel till projekt med detta inslag har också utgått

enligt beslut av beredningsgruppen för världsungdomsåret 1985.

Med hänvisning till den pågående försöksverksamheten avstyrker utskottet motion 1352 såvitt däri yrkas en utredning om kommunala medieverkstäder.

Beträffande motion 1798 finns här skäl att, utöver vad som anförts, nämna följande. Enligt 1982 års film- och videoavtal skall vissa medel användas för att främja spridning och visning av värdefull film. Av dessa medel skall en del användas för film för barn och ungdom. Medlen fördelas av Nämnden för barn- och ungdomsfilm, som är en nämnd hos Svenska filminstitutet. Nämnden skall vid fördelningen av medlen främja verksamhet som syftar till att öka möjligheterna att se värdefull film och öka intresset för sådan film hos barn och ungdom. Medlen får användas för import, spridning, informationsverksamhet och granskning samt marknadsföring eller andra åtgärder som syftar till att väcka intresse för kvalitetsfilm.

I proposition 1981/82:111 om vissa filmfrågor m. m. behandlades bl. a. förslag av videogramutredningen, som presenterat bl. a. vissa förslag om mediekunskap i lärarfortbildningen (prop. s. 39). I propositionen konstateras att det ankommer på högskolemyndigheterna att planera personalutbildningen så att skolväsendets behov tillgodoses och att utredningens förslag i denna del är, om berörda myndigheter finner det angeläget, möjligt att genomföra inom ramen för den år 1981 reformerade lärarutbildningen.

Enligt kulturutskottets mening är det viktigt att den kompetens som finns hos Filminstitutet och Nämnden för barn- och ungdomsfilm tas till vara då det gäller barnfilmsområdet. Bl. a. i det utvecklingsarbete som ovan redovisats rörande kultur i skolan kan dessa organ spela en betydelsefull roll. Det är naturligtvis också viktigt att det inte råder någon oklarhet i fråga om vilket eller vilka samhällsorgan som har ansvaret på barnfilmsområdet. Även om det inte kan komma i fråga att då det gäller visst utbildningsområde frånta högskoleorganisationen dess ansvar kan det finnas skäl att överväga hur befintliga resurser både på personalsidan och i övrigt bäst skall kunna utnyttjas på barnfilmsområdet, liksom på medieområdet i övrigt. Av betydelse härvidlag är bl. a. att ansvarsfrågorna inte är oklara. Utskottet förutsätter att den genom motionen aktualiserade frågan övervägs inom ramen för det utvecklingsarbete rörande kultur i skolan som ovan redovisats och som är knutet till utbildningsdepartementet. Då det gäller Filminstitutet och Nämnden för barn- och ungdomsfilm finner utskottet också anledning att erinra om att 1982 års film- och videoavtal vid halvårsskiftet i år varit i kraft i tre år och att parterna därefter äger påkalla överläggningar om villkoren i avtalet. Utskottet anser under hänvisning till det anförda att det inte är erforderligt med någon riksdagens åtgärd med anledning av motion 1798.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsanvisningen*
   att riksdagen till *Filmstöd* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 35 060 000 kr.,
2. beträffande *biografsituationen*
   att riksdagen med anledning av motion 1984/85:1301 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. beträffande *medieundervisning och medieverkstäder i skolor och kommuner*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1352,
4. beträffande *ansvaret för barnfilmsfrågorna*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1798.

3. **Arkivet för ljud och bild: Förvaltningskostnader. Arkivet för ljud och bild: Insamlingsverksamhet m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna G 3 och G 4 (s. 536–538) och hemställer

1. att riksdagen till *Arkivet för ljud och bild: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 7 195 000 kr.,
2. att riksdagen till *Arkivet för ljud och bild: Insamlingsverksamhet m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 359 000 kr.

Dagspress och tidskrifter

4. **Stöd till kulturtidskrifter.** Regeringen har under punkt G 9 (s. 548–550) föreslagit riksdagen att till Stöd till kulturtidskrifter för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 10 204 000 kr.

Motioner

I motion 1984/85:1015 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen med ändring av regeringens proposition 1984/85:100 under anslaget Stöd till kulturtidskrifter upptar ett i förhållande till regeringens förslag med 210 000 kr. förhöjt belopp.

I motion 1984/85:1297 av Lars Hedfors m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en ökning av det statliga stödet till kvalitetstidningar för barn och ungdomar.

Utskottet

Motionärerna bakom motion 1015 (vpk) vill att riksdagen – i syfte att kulturrådet skall kunna genomföra en av myndigheten föreslagen försöksverksamhet med statligt stödköp av kulturtidskrifter till biblioteken – under anslaget anvisar ett belopp som med 210 000 kr. överstiger det i budgetpropositionen angivna.

I propositionen anför statsrådet Göransson att han anser att frågan om hur kulturtidskriftsstödet framgent skall utformas för att öka spridningen och användningen av stödda tidskrifter bör utredas mer allsidigt av kulturrådet och att bibliotekens nuvarande och framtida roll i sammanhanget därvid kan belysas närmare. Utskottet har inhämtat att kulturrådet kommer att få uppdraget inom kort.

Enligt utskottets mening bör i första hand regeringen ta ställning till finansieringen av en försöksverksamhet på området. Detta bör ske sedan kulturrådet redovisat sitt uppdrag. Det finns inte anledning för riksdagen att i detta sammanhang pröva finansieringen av en försöksverksamhet, vars omfattning inte nu kan bedömas. Utskottet avstyrker därför motionen.

I propositionen framhålls att antalet kulturtidskrifter för barn och ungdom är litet och att det ovan angivna uppdraget till kulturrådet därför bör inrymma även frågan om hur det statliga stödet bättre skall kunna stimulera till att utveckla och upprätthålla kvalitetstidskrifter för barn och ungdom.

Med hänsyn till det anförda är enligt utskottets mening inte någon riksdagens åtgärd erforderlig med anledning av motion 1297 (s), i vilken förordas en ökning av det statliga stödet till kvalitetstidningar för barn och ungdom.

Utskottet hemställer

1. beträffande *stöd till kvalitetstidningar för barn och ungdom*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1297,
2. beträffande *medelsanvisningen*
   att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100 och med avslag på motion 1984/85:1015 till *Stöd till kulturtidskrifter* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 10 204 000 kr.

Litteratur och bibliotek

5. **Bidrag till Svenska språknämnden.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt G 12 (s. 553 och 554) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till Svenska språknämnden* för budgetåret 1985/86 anvisar ett anslag av 1 555 000 kr.

6. **Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Förvaltningskostnader.** Regeringen har under punkt G 13 (s. 555–557) föreslagit riksdagen att

1. godkänna att en punktskriftsnämnd inrättas i enlighet med vad som föreslagits i propositionen,
2. att till Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 12 640 000 kr.

Motion

I motion 1984/85:1304 av Bengt Lindqvist (s) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om utredning av frågan om statligt arkiv för blindskrift.

Utskottet

Utskottet tillstyrker dels att det inrättas en punktskriftsnämnd, dels att medel anvisas i enlighet med regeringens förslag.

I motion 1304 (s) yrkas att riksdagen skall anhålla om utredning av frågan om ett statligt arkiv för blindskrift (punktskrift). Motionären erinrar om att samhället sedan länge har ett ansvar för arkivering av alla tryckta skrifter som kommer ut och att samhällets åtaganden numera också omfattar arkivering av ljud- och bildupptagningar. Han erinrar vidare om att Synskadades riksförbund ger ut ett antal periodiska publikationer i blindskrift och att arkivexemplar på punktskrift finns hos Riksförbundet, Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) och, i mindre utsträckning, på kungl. biblioteket.

Utskottet delar den uppfattning som motionen bygger på, nämligen att det skulle vara värdefullt om ansvaret för arkivering av böcker och tidskrifter som framställs på blindskrift klarlades. Från kulturell och kulturhistorisk synpunkt är det naturligtvis av särskilt intresse att material som endast finns på blindskrift – exempelvis tidskrifter – bevaras. Då det gäller böcker som överförts från tryckt form till blindskrift och som därtill i många fall finns i endast ett exemplar, framstår inte arkiveringsbehovet som lika angeläget. Utskottet vill i anslutning härtill nämna att punktskriftsböcker numera alltmer framställs med datateknik och att, då TPB tar fram sådana böcker, biblioteket sparar sina "original". Utskottet vill i detta sammanhang också framhålla att det finns ett omfattande material på punktskrift som skulle kunna vara av värde för folkrörelseforskningen, nämligen organisationsmaterial som tillkommit inom Synskadades riksförbund.

Utskottet anser således att det finns starka skäl som talar för att ansvaret för att material på punktskrift arkiveras klarläggs och förutsätter att regeringen i lämpligt sammanhang överväger vem som skall ha arkivansvaret för sådant material. Med hänsyn härtill påkallar motionen inte någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen godkänner att en punktskriftsnämnd inrättas i enlighet med vad som förordats i proposition 1984/85:100,

2. att riksdagen till *Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 12 640 000 kr.,
3. beträffande *arkivansvaret för material på punktskrift*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1304.

7. **Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt G 14 (s. 558–560) och hemställer

1. att riksdagen medger att regeringen lämnar Talboks- och punktskriftsbiblioteket det beställningsbemyndigande om 5 500 000 kr. för budgetåret 1986/87 som förordats i proposition 1984/85:100,
2. att riksdagen till *Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 22 027 000 kr.

Stockholm den 16 april 1985

På kulturutskottets vägnar
ING-MARIE HANSSON

Närvarande: Ing-Marie Hansson (s), Tyra Johansson (s), Karl Boo (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Tore Nilsson (m), Catarina Rönnung (s), Maja Bäckström (s), Berit Oscarsson (s), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp), Jan Hyttring (c), Håkan Stjernlöf (m), Marita Bengtsson (s), Lars Hjertén (m) och Carl-Henrik Hermansson (vpk).

Reservationer

1. Statens biografbyrå (punkt 1)

Tore Nilsson, Gunnel Liljegren, Håkan Stjernlöf och Lars Hjertén (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "Efter en" och slutar "(yrkande 26)" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det utgående fraktstödet till film inte torde påverka programvalet i någon större utsträckning, eftersom stödet per visningstillfälle är mycket lågt. Det är också tveksamt om en styrning av biografernas programval bör göras genom fraktstöd. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att medel till fraktstöd inte bör anvisas för nästa budgetår. Detta innebär att medelsanvisningen under anslaget bör

bestämmas till ett belopp som är 1 093 000 kr. lägre än det av regeringen föreslagna. Motion 2220 (m) tillstyrks således i här aktuell del (yrkande 26).

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:100 och med bifall till motion 1984/85:2220 yrkande 26 till *Statens biografbyrå* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 2 544 000 kr.

2. Stöd till kvalitetstidningar för barn och ungdom (punkt 4, mom. 2)

Carl-Henrik Hermansson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "I propositionen anför" och slutar "kvalitetstidningar för barn och ungdom" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att det försök med stödköp av kulturtidskrifter till biblioteken som föreslagits av kulturrådet sätts i gång snarast. Som framhålls i motionen kan begränsade insatser på området ge goda resultat. Erforderliga medel för försöket – av kulturrådet beräknade till 210 000 kr. – bör beräknas under anslaget. Utskottet tillstyrker således motion 1015 (vpk).

Utskottet vill tillägga följande. Utskottets ställningstagande i det föregående bör inte hindra att kulturrådet får i uppdrag att komplettera den gjorda utredningen. En sådan komplettering bör dock göras så snabbt att försöken likväl kan komma i gång under året.

I samband med behandlingen av proposition 1984/85:141 om litteratur och folkbibliotek får riksdagen anledning att överväga behovet av ytterligare insatser på tidskriftsområdet.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *medelsanvisningen*

att riksdagen med anledning av proposition 1984/85:100 och med bifall till motion 1984/85:1015 till *Stöd till kulturtidskrifter* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 10 414 000 kr.

Särskilt yttrande

Biografsituationen (punkt 2, mom. 2)

Tore Nilsson, Gunnel Liljegren, Håkan Stjernlöf och Lars Hjertén (alla m) anför:

Samtidigt som vi delar utskottets uppfattning att det kan finnas anledning att fortsatta överväganden görs om möjligheterna att åstadkomma s. k. spärravtal, vill vi framhålla att det finns starka skäl som talar emot spärravtal. I detta hänseende vill vi framhålla att intresset att värna om biograferna inte får tillgodoses genom att allmänheten i orimlig utsträckning hindras från att i andra medier se nyinspelad film.

Bilaga

Utbildningsutskottets yttrande 1984/85:4 y

över motion 1984/85:1352 om mediaundervisning och mediaverkstäder

Till kulturutskottet

Utbildningsutskottet har den 12 mars 1985 beslutat att med eget yttrande överlämna motion 1984/85:1352 (s) till kulturutskottet för fortsatt beredning av ärendet.

Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till att avse den del av motionen som rör verksamheten i skolan.

I motionen erinras om förslaget i budgetpropositionen (prop. 1984/85:100 bil. 10) att med statliga medel stimulera kommunerna till att anskaffa datorutrustning och programvara för gymnasieskolans behov. Enligt propositionen bör sammanlagt 60 milj. kr. avsättas för detta ändamål under en fyraårsperiod fr. o. m. budgetåret 1985/86. Totalt beräknas ett utrustningsbehov för ca 700 datasalar. Motionärerna menar att denna satsning sker mot bakgrund av en explosionsartad utveckling på det informationstekniska området. Den tekniska utvecklingen på media- och dataområdet bör enligt motionärerna ses i ett helhetsperspektiv. Datateknikens sammanvävning med mediatekniken innebär att utvecklingen på området också är en viktig kulturpolitisk och utbildningspolitisk fråga. Åtgärder på området bör bl. a. ta sikte på massiva utbildningsinsatser. Motionärerna anser bl. a. att staten fr. o. m. nästa budgetår även bör anslå medel för att utrusta grundskolans högstadier, gymnasieskolorna och den kommunala vuxenutbildningen och landets folkhögskolor med mediasalar samt starta mediautbildning. I motionen hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av mediaundervisning och mediaverkstäder i skolor och kommuner.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande.

För närvarande sker stora satsningar i ungdomsskolan för att möjliggöra en bred och allsidig undervisning på dataområdet. För grundskolans del har riksdagen beslutat att ett särskilt bidrag till kostnader för anskaffning av datorutrustning m. m. årligen skall avsättas under en treårsperiod med början budgetåret 1984/85 (prop. 1983/84:100, UbU 1983/84:18, rskr. 1983/84:222). För innevarande budgetår har 20 milj. kr. avsatts för ändamålet. För budgetåret 1985/86 avses oförändrat bidrag bli beräknat. I vad gäller gymnasieskolan har sedan budgetåret 1981/82 särskilda medel anvisats för statsbidrag till nyanskaffning av utrustning för dator- och mikrodatorteknik i gymnasieskolan. Som framgår av det föregående föreslås i nu föreliggande budgetproposition en ytterligare satsning under de fyra närmast följande

budgetåren om 15 milj. kr. per år.

Jämsides med de nu redovisade insatserna pågår en omfattande fortbildning på området. Utskottet har inhämtat att ett mycket stort antal lärare har genomgått kurser i datalära och datorundervisning under läsåret 1983/84 och 1984/85. Antalet kursdeltagarveckor är under innevarande läsår drygt 10 000 (motsvarar 2 515 beviljade platser) av de ca 38 800 som genomförs totalt i samtliga ämnen. Det innebär att drygt en fjärdedel av all fortbildning i landet avser data och att data är det mest frekventa fortbildningsämnet.

Med det redovisade har utskottet velat peka på att statsmakterna gör de satsningar på området som bedöms vara möjliga mot bakgrund av det statsfinansiella läget. Då de statliga insatserna i princip har karaktär av stimulansåtgärder, förutsätts kommunerna å sin sida bidra med medel inom ramen för sina resurser för att förverkliga målsättningarna. Att med statliga medel utrusta högstadieskolor, gymnasieskolor och folkhögskolor med mediasalar i enlighet med vad som har förordats i motionen finner utskottet i nuvarande ekonomiska läge uteslutet.

När det gäller mediaundervisning vill utskottet göra följande kommentar.

Enligt bestämmelserna i läroplanen för grundskolan (Lgr 80) skall studier av massmedia förekomma på alla stadier i grundskolan. Härvid skall eleverna bl. a. skaffa sig kunskaper om massmediernas roll i samhället i samband med kritisk granskning av hur händelser, förhållanden eller problem framställs i dessa. I kursplaneavsnittet i läroplanen för gymnasieskolan (Lgy 70) anges som mål för ämnet bild att eleven genom undervisningen bl. a. skall fördjupa sina insikter i bildens och bildmedias funktion och betydelse för individ och samhälle. För ämnet samhällskunskap anges som huvudmoment bl. a. opinionsbildning och samhällsaspekter på datoranvändningen. Det sistnämnda huvudmomentet återkommer även i ämnet datakunskap, för vilket ämne kursplanen som mål bl. a. anger att eleven skall förvärva en helhetssyn på datoriseringens konsekvenser med hänsyn till såväl individ som samhälle. I vad gäller mediaundervisning vid folkhögskolor kan utskottet konstatera att särskilda medialinjer har inrättats vid flera folkhögskolor. Undervisningen har till väsentlig del inriktats på användning av radio och TV.

Utskottet finner det angeläget att den av motionärerna påtalade snabba informationsteknologiska utvecklingen uppmärksammas i skolans undervisning. Det förefaller naturligt att man härvid anlägger den helhetssyn på datatekniken och informationstekniken som motionärerna kräver.

Enligt utskottets mening bör motionen såvitt avser verksamheten i skolan inte föranleda någon riksdagens särskilda åtgärd. Utskottet föreslår sålunda att kulturutskottet med hänvisning till vad utbildningsutskottet nu har anfört avstyrker motionen i motsvarande del.

Stockholm den 19 mars 1985

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Birgitta Rydle (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Göran Allmér (m), Pär Granstedt (c), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Jörgen Ullenhag (fp), Margot Wallström (s), Ingvar Johnsson (s), Inger Koch (m) och Maj Kempe (vpk).

minab/gotab Stockholm 1985 82647